

Michal NOVOTNÝ, Šlikové. *Majetková struktura panství a společenské postavení rodu do roku 1487*

164 stran textu, přílohy

Téma předkládané diplomové práce je neobyčejně zajímavé z několika hledisek. Jednak přináší bližší informace o rodu, který výrazně ovlivnil chod českých dějin v 16. století, jednak pro 15. století ukazuje modelovou situaci vzestupu neurozených jedinců prostřednictvím dvorské služby a tím také přispívá k rozšíření pohledu na vládní politiku panovníků pozdního středověku, a to včetně některých směrů zahraniční diplomacie (vztah k Sasku). Zvláště cenné je naznačené studium pro zvolený časový úsek, pro 15. století, k němuž je naše historická produkce téměř nevšimavá, byť právě v této době se kladou základy pro novou epochu, pro raný novověk. Současně však z řečeného vyplývají i úskalí práce – zastaralá literatura, nedostatečné edice, rozptýlené prameny a značná heterogenost problematiky, což vyžaduje zvládnutí několika tematických okruhů, determinovaných společensky, časově i teritoriálně. Předložený text však dokazuje, že si diplomant byl uvedených obtíží vědom, i když asi ne hned na počátku svého bádání, a že jim dokázal úspěšně čelit.

Michal Novotný své rozsáhlé pojednání logicky rozčlenil do pěti kapitol, jež dále dělil na podkapitoly. Po úvodu následuje obsáhlý rozbor použitých pramenů a literatury, s níž se snažil kriticky vyrovnat.

V druhé kapitole se diplomant věnuje rozkrytí nejstarších zpráv o původu Šliků, a jejich prvních doložitelných příslušníků (s. 28-45). Dospívá k názoru, že kořeny rodu sahají do Adorfu, nejbližší předkové Kašpara Šlika jsou pak spojeni s městem Chebem a Chebskem, jehož svébytnému postavení věnuje autor též odpovídající pozornost. Ocenit je třeba i snahu o dohledání zmínek o Šlicích v pramenech městské provenience, jež jsou i podkladem pro stanovení majetkové situace rodiny ve 14. století, pro lokalizaci jejich domů, zmapování jejich podnikatelské činnosti i sledování vzrůstajícího veřejného působení členů rodu (členství v městské radě, diplomatická posláná apod.). Poněkud nejasné se mi zdá zmínka na s.36 ohledně vykoupení hejtmanského úřadu městem a jeho potomním získáním Kašparem Šlikem.

Nejvíce prostoru (s. 46-103) autor oprávněně věnoval Kašparu Šlikovi (+1449), který svůj vzestup založil na službách Zikmundu Lucemburskému a dopracoval se jak kancléřského

úřadu a šlechtické hodnosti, tak také značného majetku. Kašparovu kariéru i pád vylíčil v první podkapitole s přehledem a přesvědčivě. Snažil se vypořádat se i s Kašparovým falzátorstvím, které vnímá především jako snahu o zvýšení společenské prestiže; do budoucna by bylo třeba tento neobvyklý jev srovnat s dalšími případy. O touze vyšvihnout se mezi urozené ostatně mluví i Kašparův sňatek s olešnickou kněžnou. Samostatně Michal Novotný sledoval Kašparovy pokusy o budování majetku, jež stouply po roce 1433, kdy se Kašpar Šlik stal z vicekancléře kancléřem císaře Zikmunda. Přínosný je autorova úvaha nad Šlikovými ambicemi v Itálii a nad otázkou získání Bassana ve vztahu k hraběcímu titulu z Pasounu. Případ Holíče by bylo možné ještě doplnit zmínkou o významu jeho předchozího držitele Stibora ze Stibořic, předního rytíře krále Zikmunda (Daniela Dvořáková, Rytier a jeho kráľ, 2003). Podrobným popisem nabytého šlikovského majetku diplomant poukazuje na skutečnost, že šlo většinou o zástavy, jež přinášely držiteli bezprostřední příjmy, ale jen potenciální naději na trvalé ovládnutí příslušné držby. Zastavení chebského hejtmanství a loketského purkrabství Šlikům vypovídá současně o jisté krizi královských úřadů v 1. polovině 15. století, stejně jako o nedostatku disponovatelného majetku ze strany krále. V Kašparově postupu při zajišťování majetku autor spatřuje hledání možností k získání bezprostřední majetkové držby, byť kancléřova úspěšnost nebyla v tomto směru korunována větším úspěchem.

Poněkud jinými cestami kráčel Kašparův mladší bratr Mates (+1487), který se usilovně snažil o majetkové zakotvení rodu, a to na obou stranách Krušných hor. O této postavě šlikovského rodu jsou zmínky v literatuře neobyčejně sporé. Diplomant zde musel postupovat značně samostatně a pracně skládat získané poznatky. Spolu s Matesem lavíroval mezi přízní českého krále a saských Wettinů a mezi ně vklíněných „zhrzených“ fojtů z Plavna, tj. pokusit se charakterizovat a pochopit všechny tyto tři politické „světy“. Musel se ponořit do vzrušené doby před volbou Jiřího z Poděbrad českým králem i do lét jeho panování z perspektivy jednoho z klíčových pohraničních regionů a z pohledu osudu jednoho příčinnivého novopečeného šlechtice, který se usilovně snažil dostat výš. Za pozornost stojí např. zmínky o Matesově pokus získat trvale Stollberg, a to nejen pro délku držby (26 let) a doložitelnou stavební činnost (kostel Panny Marie), ale i v souvislosti s dalšími českými državami v Sasku, prohlášenými chebskými smlouvami v roce 1459 za česká léna v držení saských Wettinů. Zde, ale i v jiných případech, vzniká totiž poněkud nepřehledná a nám těžko pochopitelná spleť majetkoprávních poměrů (zvláště patrná v terminologii), v nichž Šlik hledal skuliny pro co největší a nejtrvalejší zisk. Inspiraci pro další rozpracování těchto otázek by bylo možné hledat i v mladších kopiářích, v materiálech hejtmanství německých lén, či deskách

dvorských, ale to nebyl diplomantův úkol. Stejně tak hledání souvislostí s pokusem o získání přímé podřízenosti Říši, neobvyklost hraběcího titulu v Českém království apod.

Poslední kapitola *Šlikovská rodová dělení* (s. 144-148) tvoří epilog k působení dvou úspěšných postav šlikovského rodu v 15. století, ale může být zároveň i prologem pro sledování dalších osudů rodu. (postrádám vysvětlení k pojmu *markrabský dům v Lokti*, s. 147).

Závěr diplomové práce je koncipován střizlivě a představuje stručné shrnutí výsledků podniknutého bádání.

Text je opatřen podrobnými poznámkami, které mají mnohdy i vysvětlující charakter, či přinášejí citace konkrétních pramenů. Pečlivě jsou vypracovány přílohy, do nichž je zařazena i rodová genealogie. Názorné a pro ulehčení čtenářovy geografické orientace jsou přiložené mapky, pouze písmo součástí jednotlivých panství je příliš malé až nečitelné. Na některé drobné nepřesnosti, většinou terminologického charakteru jsem upozornila v poznámkách v textu a není je třeba zvláště rozvádět; za nekorektní považuji psaní jmen ze Švarcenberku, Hartenberk, někde bych doporučovala zprůhlednění textu, méně časté užívání jmenných tvarů a další drobné stylistické úpravy.

Souhrnně lze říci, že si diplomant poradil s obtížným tématem velmi dobře, že postupoval uvážlivě a ze získaných poznatků vyvodil střizlivé, pramenně doložitelné závěry, čímž splnil kriteria kladená a diplomovou práci. Dosažený výsledek bádání zároveň autorovi poskytuje možnost dalšího rozpracování námětu, včetně samostatného zveřejnění některých dílčích problémů. **Doporučuji** proto diplomovou práci pana Michala Novotného **k obhajobě** a hodnotím ji jako

Praha 14. ledna 2007

prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.
Ústav českých dějin FF UK